

סימן נב

מונית שהעלתה נוסע נוסף

צריך לבדוק אם אין בהעלאת נוסעים נוספים מעין 'זה נהנה וזה לא חסר'. שהרי המזמין אינו נפסד מכך שהועלה נוסע נוסף בעוד שהנהג הרויח את דמי הנסיעה.

א. צד המזמין

כדי למצות את עומק הדין נשווה בין הנהג למזמין. נניח שהמזמין הוא שהיה מעלה נוסע בדרך, האם יכול היה הנהג להתנגד?

לכאורה טענת המזמין היא שזה נהנה וזה לא חסר. מה איכפת לו לנהג שהמזמין מעלה נוסע נוסף? ולא היא. הנהג יכול היה להתנגד להעלאת נוסעים ע"י המזמין, כי המונית היא שלו². המקור לכך הוא תוס' בב"ק (כ ע"ב ד"ה הא איתהנית) – "אפילו למ"ד בפ"ק דב"ב (דף יב:) כופין אותו על מדת סדום ויהבינן ליה אחד

מעשה באדם שהזמין מונית לנסיעה מרחובות לעקרון¹. בצומת ביל"ו העלה הנהג נוסע נוסף ולקח ממנו תשלום. הנוסע שילם וירד סמוך לעקרון. המזמין את המונית שתק ולא מחה. כשהנהג הגיע לעקרון דרש המזמין לנכות את דמי הנסיעה של הנוסע הנוסף מחיוב התשלום שהוא חייב לנהג.

הנהג טוען שהמונית שלו והוא רשאי להעלות נוסעים נוספים בדרך.

המזמין טוען שהנסיעה המוזמנת היתה שלו והוא זה שיכול היה להעלות נוסעים על חשבוננו. מה הדין?

פתיחה

אף שהמדובר במונית מוזמנת וא"כ לכאורה היא שכורה למזמין בלבד. בכ"ז

1. **הערת עורך:** לכאורה, אם הנסיעה מיוחדת עבור המזמין – הרכב שלו לזמן. אם הנסיעה על קו קבוע, דין הנוסע הנוסף כדין המזמין.
 2. **תשובת המחבר:** לא מדובר בקו קבוע אלא בהזמנה מיוחדת. אך בכ"ז הרכב לא של המזמין ואף לא מושכר לו למשך הנסיעה. הרכב של בעליו והנוסע אינו אלא כעין אורח.
- הערת עורך:** כיון ששכירות היא קנין פירות לזמן, הנהג ורכבו שכורים למזמין לזמן מסוים, ומדוע לא יוכל להעלות נוסע נוסף. וכי אם שכר פטיש יכול המשכיר לתבוע מן השוכר שכר נוסף על תקיעת 20 מסמרים ולא 10? וברמ"א בסי' שס"ג ס"י הביא מהנמו"י ששוכר בית יכול להשכיר לאחרים והשכירות שלו וכן פי' בשו"ע סי' שטז ס"א. ונראה שהקובע היא ההתנאה ביניהם. ובסתמא נראה שכל הפירות שייכים למזמין.
- תשובת המחבר:** פטיש שהושכר לשוכר הוא ברשותו וקנאו לשכירותו ע"י משיכה והוא חייב בגניבה ואבידה. במונית אין שום אחריות על המכוננית והוא גם לא משכה. לדבריכם שהמזמין שוכר את המונית כשהוא מעלה נוסע אחר, גם הוא משכיר לו את המקום והרי אין השוכר רשאי להשכיר! ומונית אינה דבר שעשוי להשאיל ולהשכיר לכל נוסע, ולא דמי לשוכר ספינה או בית שיכול להשכיר לאחרים (עי' סי' שטז ס"א) שם אין קפידא, אך במונית יש קפידא. וכן השוכר בהמה אינו רשאי להוסיף על משאה כמבואר בב"מ דף פ' ובשו"ע חו"מ סי' שח. ונראה שה"ה מונית, כל תוספת משא מגבירה את צריכת הדלק, גורמת בלאי וכו'.

מצרא – שאני הכא שהיה יכול למונעו מתחילה מלדור בביתו".

וכ"כ הנימוקי יוסף שם בשם הרא"ה:

כתב הרא"ה ז"ל אף על גב דקי"ל בעלמא [ב"ב דף יב, ב] דזה נהנה וזה אינו חסר כופין אותו על מדת סדום הני מילי בקרקע של שניהם שאין משתמש בשלו כלל אלא שיכול לכופו ממדת הדין שלא לעשותו וכגון הבונה כנגד חלונו של חבירו והלה מעכב עליו שלא לסתום אורה שלו והלה רוצה לעשות לו חלונות במקום אחר שלא יפסיד מן האורה כלל כגון זה אמרינן כופין אבל להשתמש בשלו כלל לא אמרו שאם אי אתה אומר כן אין לך אדם שלא יכוף את חברו על כרחו ע"כ וכן דעת הרא"ש ז"ל והריטב"א ז"ל דכה"ג לא אמרינן כופין אותו על מדת סדום.

היינו, כפיה על מידת סדום, מוגבלת לכך שאין הנהנה משתמש בשל חבירו, אלא נהנה ממנו בהנאה עקיפה שאינה משתמשת בחלקו של חבירו.

על הרא"ה יש להעיר מסדום עצמה. לכאורה מותר היה להם למנוע דריסת רגל³ של זרים בעירם. וא"כ על מה יצא הקצף? וצ"ל שחטאם היה שהם מנעו מתושבים, שהכניסו אורחים לביתם מרצונם, לעשות זאת. אפילו משכיר בית לא רשאי למנוע את השוכר להכניס אורחים לביתו, כי דרכם של בני אדם להכניס אורחים לביתם.

גם המרדכי (ב"ק רמז טז) בשם הראב"ה פוסק שיכול בעל החצר למנוע כניסת אדם

זר לחצרו אולם מסיבה אחרת:

כתב רבינו אבי העזרי שמעתי דמצי למיכפיייה דהא כופין על מדת סדום וי"מ דאין כופין אלא כגון היכא דמהני [*אפילו] אי הוה בעי לארווחי בהא מלתא לא מצי לארווחי הלכך כייפינן ליה כיון דלא חסר מידי, אבל היכא דאי הוה בעי בעל החצר לאיגורי הוה מירווח השתא נמי כי לא מוגר ליה לא כייפי ליה. כך פירש ר"י דאין כופין להבא אך אם עבר ונהנה א"צ להעלות לו שכר.

לפי הראב"ה עולה שכפיה על מידת סדום היא כפיה להנאות את חבירו משלו כשאינו נפסד מכך, אמנם, מניעת רווח נחשבת להפסד, בנכס המיועד לרווחים. ולכן אם בעל הנכס מרויח ממון מהנכס, אין כופין אותו להנאות את חברו. אולם אם לא יכול להרויח בו ממון כופין אותו להנאות את חבירו משלו.

הרמ"א בשו"ע (חו"מ סי' שסג ס"ו) הביא את סברת הראב"ה ולא את הרא"ה והרא"ש ולפיה כשאין לבעל החצר סיבה מוצדקת אינו רשאי למנוע כניסת אדם זר לחצרו וכופין אותו על מידת סדום.

(וכבר תמהו האחרונים [עי' פ"ת שם ס"ק ג] על הרמ"א, מדוע פסק כראב"ה נגד רוב הראשונים). בנ"ד גם לשיטת הראב"ה רשאי היה הנהג להתנגד להעלאת נוסע נוסף שלא על דעתו, למרות שהרכב כבר הוזמן והתשלום הובטח, כי לדעתו הוא יכול היה להעלות נוסעים נוספים ולדרוש מהם תשלום. ונוסע

3. הערת עורך: אם אין ויתור בכך. ובדר"כ ברה"ר יש ויתור ולא מקפידים על מעבר וכד'.

הפוסקים חולקים עליו מ"מ בדיעבד שדר כבר שלא מדעתו שפיר מספקא להש"ס, אבל בזה נהנה וזה חסר כיון דלא שייך להזכיר כאן כלל מידת סדום כיון שמגיע לו היזק שפיר פשיטא ליה להש"ס לחייבו משום הנאתו לחוד, וכן נראה מלשון הש"ס בסמוך דמשום שחרירותא דאשיתא משלם כל דמי השכירות ולא אמרינן שלא ישלם אלא כפי שהפסידו אלא ודאי שעיקר החיוב הוא בשביל שנהנה והטעם שחרירותא אינו בא אלא להצילו מלומר שהיא מדת סדום.

כלומר, סיבת החיוב לדעת הפנ"י היא **ההנאה** שאדם נהנה מרכוש חברו. לא יתכן שאדם יהנה מרכוש חברו ולא ישלם לו על הנאתו. ולדבריו גם בנ"ד לא יתכן שהמזמין יהנה מהמונית שאינה שלו וישלם את דמי הנסיעה של הנוסע הנוסף לכיסו. ר' שמעון שקופ (שם סימן כה) חולק על הפנ"י וסובר להפך שהחסרון הוא סיבת החיוב וז"ל באות ג:

בתוס' שהקשו מב"ב שכופין על מדת סדום, והנה בפני יהושע רצה לאמר שהטעם דפטור בזנזל"ח הוא משום דכופין על מדת סדום, וזה אינו דהרי

שאינו משלם תופס מקום וגורם בכך נזק עקיף⁴.

אך בדיעבד, אם היה הנהג שותק לא יכול היה לדרוש את התשלום מהנוסע כי זה נהנה וזה לא חסר. ואם המזמין הוא שהיה דורש תשלום מהנוסע הנוסף יכול היה הנהג להתנגד שרכבו ישמש מקור הכנסה לאחרים⁵. כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו? וזאת עפ"י מש"כ הפנ"י (ב"ק כ ע"ב). הוא מתקשה, מה הסברה שזה נהנה וזה חסר חייב, הרי החסרון שגרם, בכך שמגוריו בחצר מנעו שוכרים אחרים מלשכור את החצר, הוא רק גרמא? וכתב הפנ"י:

ונראה דלא קשיא מידי דטברת התוספות היא דודאי משום מה שחסר אין לחייבו כיון דהוי גרמא בניזקין. אלא כיון שנהנה זה בגוף ממון חברו שדר בביתו בזה לחוד סגי לחייבו, והא דמספקא ליה שם בזה נהנה וזה לא חסר היינו משום דאיכא למימר בכה"ג כופין על מידת סדום כיון שהלה אינו מפסיד כלל, וגדולה מזו כתב המדרכי בשם ראב"ה דאפילו לכתחילה מצי הלה לכופו לדור בעל כרחו בחצר דלא קיימא לאגרא ואף על גב דרוב

4. **הערת עורך:** לא נראה. אם בית ספר שכר אוטובוס ונהגו לטיול בן יום אחד, הנהג/ החברה יכולים להעלות טרמפיסטים!?

תשובת המחבר: זכותם של המזמינים לשמור על אוירה מתאימה וכדו'. גם בנ"ד יכול היה המזמין להתנגד להעלאת הנוסע הנוסף אם הדבר היה מפריע לו. ומן הסתם רצונו לשמור על פרטיותו. אך ללא סיבה מוצדקת אינו יכול להתנגד לעצם העלאת נוסע אחר. וכשהוא עצמו לא איכפת לו משמירת פרטיותו יכול הנהג להעלות נוסע אחר.

5. **הערת עורך:** יותר נראה שהדבר תלוי באופי השכירות. אם זו שכירות פרטית נהנה מחבירו ואם שכירות לשימוש הוא רשאי להשתמש כרצונו.

אך עדיין קו' הפנ"י במקומה עומדת מדוע חייב על חסרון, הרי אינו אלא גרמא?⁶ [את קושיית הגר"ש שקופ על הפנ"י מהקדש יש לתרץ מדברי הגר"ש עצמו שכתב: "אם איכא דין כפי' לא שייך תשלומים זכל שהדין נותן לכופ' את בעל הממון הרי זה כנהנה משלו שזכתה לו תורה". כלומר אם כופין על מידת סדום הרי זה כממון של הנהנה שהתורה זכתה לו.] והנה נחלקו המפרשים אם כפיה על מידת סדום היא מהתורה או רק מדרבנן (בעצם סדום עצמה לא עברה על איסור מפורש מהתורה, אפילו על דיני ב"נ לא עברה, כי ב"נ לא מצווה על הצדקה ר' חי' הר"ן סנהדרין נז ועכצ"ל שיש אקסיומות מוסכמות, שאינן בגדר מצוה מפורשת, אך כל בר דעת מבין אותן מעצמו. גם ללא ציווי מפורש אדם צריך להתנהג כאדם. ולכן אין נפק"מ לשאלה אם מידת סדום היא מה"ת או מד"ר).

ואם נניח שהיא מהתורה י"ל שאינה חיוב גברא ממידת חסידות אלא חיוב חפצא על עצם הבעלות על נכס שגם אחרים יכולים להשתמש בו כאשר הם לא גורמים נזק לבעלים. עצם מושג הבעלות על רכוש אינו מוחלט, יש גם לזולת זכות מסוימת (יש להדגיש: מוסכמת ומוגבלת, כי בכל זאת הבעלים הם הבעלים העיקריים). ואולי מכאן המקור לשעבד לצדקה גם נכסי שוטה. ר' קצוה"ח סי' רצ שהתקשה הרי שוטה אינו בר מצוה ומדוע נכסיו משועבדים לצדקה? ולהנ"ל י"ל חיוב צדקה אינו רק על הגברא אלא גם על החפצא. אמנם רכושו של אדם הוא שלו. אך לא לגמרי, יש גם אחרים שזקוקים, ולכן

גם בהקדש מדמי הש"ס ושם לא שייך זה⁶, אלא ודאי שהוא סברא שלא יתחייב רק אם חבירו חסר היינו שאין תביעה על הנאה רק אם בעל הממון מתחסר, אלא שהתוס' הקשו מהצד השני אם איכא דין כפי' לא שייך תשלומים זכל שהדין נותן לכופ' את בעל הממון הרי זה כנהנה משלו שזכתה לו תורה. והנה מוכח מדבריהם דלכתחלה הי' פשוט להם דאין כופין בדירה, ומ"מ הקשו בכבר דר (שיהא פטור) אף דלא שייך מדת סדום בזה, ונראה דכוונתם דלכתחלה ליכא כפי' משום דאם יכופוהו נוטלים ממנו שליטת ביתו וע"ז קפדי רוב אינשי ולא חשיב מדת סדום בדבר שקפדי רוב אינשי, ואם כבר דר בו הרי כפיהו באופן שלא יהי' נעדר שליטתו זכ"ז שירצה יצא מביתו, ותירצו דמ"מ ליכא דין כפי' לכתחלה ומשו"ה שקלי וטרי שיתחייב.

ר"ל ששאלת הכפיה על מידת סדום מתחלקת בין לכתחילה לבין דיעבד. לכתחילה אין כופין אדם על מדת סדום, כי זכותו לשמור על רכושו הפרטי. אך בדיעבד, נוצרה כבר מעין כפיה, הזר כבר דר בחצר, אלא שאין זו כפיה פסולה, שהרי עדיין הסמכות בידו להוציא את הזר מרכושו. אולם הוא יכול לדרוש תשלום רק להבא אך לא למפרע. כי על למפרע המצב כבר נכפה עליו וכופין על מידת סדום. ואם אין חסרון אין חובת תשלום. אך אם חסרו ע"י מגוריו – הוא חייב למפרע בגלל חסרון.

6. וכן ילה"ק מיתומים, שהרי אינם בני חיוב. ר' חי' הגר"ח מטלז.

לכן מסתבר יותר הסברו של הפנ"י. (ובאנצ' תל' ערך זה נהנה וזה לא חסר – הביאו ראיות לשיטת הפנ"י מתוס' ב"ב יב ועוד).

אך בכ"ז גם לדעתו של הגרש"ש צ"ע כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו.

המונית אינה של המזמין, ואף לא מושכרת בידו. הנהג הוא שהושכר על ידו לצורך הנסיעה והוא משתמש ברכבו לשם ביצוע המשימה. המזמין אינו יכול להשתמש במונית לרווחיו, כיצד הלה עושה סחורה בפרתו של חברו? (ב"מ לה ע"ב).

א"כ המזמין לא יכול לטעון שהנוסע עלה על חשבונו.

ב. צד הנהג

עתה נתבונן בצד השני. המזמין לא יכול היה להתנגד לכתחילה להעלאת הנוסע ע"י הנהג, אא"כ היה בכך עיכוב בנסיעה. אמנם הנסיעה היא על חשבונו, אך המונית אינה שלו וגם לא מושכרת לו. רק הנסיעה היא שלו. וא"כ אין למזמין זכות להתנגד להעלאת הנוסע ע"י הנהג, כי זה נהנה וזה לא חסר.

נמצא שהנהג יכול היה להעלות נוסע נוסף ללא הסכמתו של המזמין, אך המזמין לא יכול היה להעלות נוסע ללא הסכמת הנהג וא"כ התשלום מגיע לנהג בלבד והוא יכול היה לדרוש את התשלום מהנוסע.

הבעיה היא שהנהג הטעה את הנוסע שהעלה כאילו זו מונית שירות האוספת

הנכסים משועבדים מעצמם לצרכי הצדקה, גם אם הבעלים עצמם פטורים ממצוות. (ור' מש"כ בשיעורינו לכתובות ב'ישוב אהלים' שיעור כו).

וכן מובן מדוע בר מצרא, גם לאחר שמכר לאחר, מוציאים את הקרקע מיד הקונה. היכן מצינו שכופין על מידת חסידות בצורה כזו שאפילו בדיעבד מוציאים את הקרקע שנמכרה כדין מידי הקונה?! אך להנ"ל יובן. מידת סדום אינה רק דין בגברא היא גם בחפצא. האדם אינו סוברני למכור את הקרקע לכל מי שלבו חפץ. במקום שזה נהנה וזה לא חסר הבעלות מוגבלת והקרקע אינה בת העברה לבעלות אחרת שאינה ראויה. המכירה לא תקפה. עד כדי כך!

זהו עומק ההבדל בין סדום לבין התורה. סדום אומרת "שלי שלי ושלך שלך" כלומר, רכושי שייך לי בצורה מוחלטת ואין לזולת שום זכות בו. אולם התורה אומרת שזו מידת סדום ואינה מידת התורה. אין יצור בודד בעולם, כל יצור הוא חלק מחברה. רכושו אמנם שלו, אולם רק כל עוד אין צורך להשתמש בו למטרות חברתיות הכרחיות.

ומכיון שמידת סדום היא דין בחפצא היא חלה גם על רכוש הקדש למרות שההקדש עצמו לאו בר חיובא הנכס שנמצא ברשותו הוא בר חיובא. (ר' ב"ק כ ע"ב)

ומכיון שאת קו' הגרש"ש על הפנ"י תרצנו אך את קושיית הפנ"י – הגרש"ש לא תירץ,

7. **הערת עורך:** זו סברה קשה, חפצים אינם חייבים בדיני תורה אלא בני אדם, ובמת בהלוויה פוטרים אותו מכל חיוביו. וחפץ אינו אדם המצווה. כמו"כ מה הדין בחפצי נכרי וכי גם הוא מצווה במידת סדום!?

תשובת המחבר: מצינו שעבוד נכסים גם אצל מי שאינו חייב בעצמו. ור' קצוה"ח סי' לט ס"ק א שאפי' למ"ד שעבודא לאו דאורייתא יורדין לנכסיו מדין כפיה.

נוסעים. הנוסע לא ידע כלל שזהו רכב מוזמן ומשולם ע"י אחרים, שאז בעצם היה אפשר להסיעו גם ללא תשלום. ואילו היה יודע זאת יכול היה לפחות לעמוד על המקח ולשלם פחות. האם מה ששילם הנוסע הוא גזל, או טעות?

לכאורה דינו מבואר בב"ק (כא ע"א):

והשוכר בית מראובן – מעלה שכר לשמעון. שמעון מאי עבידתיה? הכי קאמר: נמצא הבית של שמעון – מעלה לו שכר. תרתי? הא דקיימא לאגרא, הא דלא קיימא לאגרא. אתמר נמי: א"ר חייא בר אבין אמר רב, השוכר בית מבני העיר – מעלה שכר לבעלים. בעלים מאי עבידתייהו? הכי קאמר: נמצאו לו בעלים – מעלין להן שכר.

הרמב"ם לא הביא זאת להלכה, אך השו"ע (סי' שסג ס"ט) פסק כך:

י"א דהא דאמרינן דבחצר שאינו עומד לשכר אינו צריך להעלות לו שכר, אפילו אם שכרו מאחר שהיה סבור שהוא שלו, ונמצא שאינו שלו, אין צריך ליתן לו שכר, אף על פי שנכנס על דעת ליתן לו שכר. ואפילו אם נתנו לזה ששכרו ממנו, צריך להחזירו. ואם נתן לו השכר, כיון שהוא ברור שבטעות יהב ליה, חייב להחזירו.

מכיון שהנוסע לא היה חייב בעצם לשלם, לכאורה הנוסע שילם בטעות ועל הנהג להחזיר לו את הכסף. ולא היא. גם אם ידוע היה לנוסע הנוסף שהמונית כבר הוזמנה והיה דורש לנסוע בחינם, יכול היה הנהג, לפני שהעלה אותו למונית, לדרוש ממנו תשלום. ואם היה הנוסע מסרב יכול היה הנהג למנוע ממנו לעלות לרכב. אדעתא דהכי הסכים הנהג להסיעו, ע"מ שישלם,

ואדעתא דהכי עלה הנוסע ע"מ לשלם אע"פ שלא אמרו זה לזה דבר. ולא דמי לחצר גזולה. המחזיק בה באיסור לא היה רשאי לדרוש פרוטה מהדר בה, זהו גזל גמור, גם אם הדר סבר לתומו שחייב לשלם ואף שילם בפועל. לא כן הנוסע אמנם אם היה הנהג רוצה להסיעו בחינם היה יכול, אך אגלאי מילתא למפרע שלא התכוון לוותר על שכרו לכן נראה שהצדק עם הנהג.

רק אם היה המזמין אומר לנוסע שזוהי מונית מוזמנת והנהג היה שותק לא היה רשאי לקחת ממנו תשלום.

מסקנתנו היא שהנהג צודק ויכול היה לדרוש תשלום מהנוסע הנוסף מבלי לנכותו מהמזמין.

ג. תשלום כפול

השאלה היא: האם המזמין יכול לטעון שמכיון שהנהג קיבל חלק מהתשלום מהנוסע, המזמין לא חייב לו את מלוא את התשלום, וכאילו חובו נפרע ע"י גורם שלישי. ועל הנהג לנכות מחיובו של המזמין את הסכום אותו שילם הנוסע. שהרי לא יתכן שהנהג ירוויח פעמיים על אותה נסיעה!

מיהו יתכן ויתכן. הנוסע לא שילם עבור נסיעתו של המזמין משתי סיבות:

א. כמו שאמרנו לעיל, הנהג רשאי היה לא להעלות אותו בחינם. וא"כ דרישת התשלום היא לנהג ולא למזמין.

ב. גם אם הנהג היה מעלה אותו כטרמפיסט והנוסע היה מוכן לשלם אינו יכול לשלם עבור המזמין. כי אז נמצא שהמזמין משתמש ברכבו של הנהג לפרוע את חובו. המזמין אינו יכול לעשות סחורה בפרתו של חברו, אלא א"כ הנהג היה מסכים לכך. אך הנהג לא הסכים לכך. סופו

שניהם הרי אנו זנין אותה כאחד, אלא אחד זנה ואחד נותן לה דמי מזונות. ולא יכול האחד לטעון חברי כבר משלם מזונות ופורע בכך את חובי. מיהו לא דמי, שם יש התחייבות מפורשת של שני הבעלים לפרנס את הבת. ובכ"ז למדנו משם עקרון שאין זה מן הנמנעות שיש כפל תשלומים על חיוב אחד.

מסקנה

התשלום שייך לנהג והמזמין אינו יכול לדרוש ניכוי של סכום זה מדמי הנסיעה⁸.

הוכיח על תחילתו, שאדעתא דהכי העלה את הנוסע ע"מ שישלם לו והוא באמת יקבל שכר כפול.

ומצינו כפל תשלומים על חיוב אחד בכתובות (קא ע"ב) במשנה:

הנושא את האשה, ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים – חייב לזונה חמש שנים. ניסת לאחר, ופסקה עמו כדי שיזון את בתה חמש שנים – חייב לזונה חמש שנים. לא יאמר הראשון לכשתבא אצלי אזונה, אלא מוליך לה מזונותיה למקום שאמה. וכן לא יאמרו

8. **הערת עורך:** שאלתי נהג, בעל רכב להסעות את השאלה שברר הרב והוא ענה כפי שכתבתי לעיל. הנהג ורכבו שכורים למזמין לזמן הנסיעה. הנהג לא יעלה אדם ללא רשות המזמין וודאי לא יטול ממנו כסף על הנסיעה.

המזמין, אם ידרוש מהנהג, יעלה נוסעים נוספים ואם ירצה יטול מהם שכר ויוכל 'להרויח' חלק מהתשלום.

נהג אחר בעל רכב להסעות ענה לי אותה תשובה. בהסעות ממומנות שהוא מקבל תשלום קבוע מגורם שלישי, השוכר את הרכב להסעה שואל את הנוסעים האם הם מוכנים להעלות טרמפיסטים והם נוסעים בחינם.

נהג נוסף אמר לי שלעיתים בהמתנות ארוכות בנסיעה מוזמנת, כאשר המזמין אומר לו: 'אתה משוחרר לכך וכך שעות', הוא מנסה לתפוס עבודה נוספת בשכר אולם גם זה רק ברשות המזמין.

תשובת המחבר: לא מפיהם אנו חיים אלא מפי ההלכה.

תשובת העורך: נראה לי שאי אפשר לטעון כופין על מידת סדום בהסכם של שכירות – המכונית ונהגה שכורים לזמן לשוכר, וכל שיקול של כפיה לא ניתן ברגע ששני הצדדים מחויבים לגמרי זל"ז. עוד נראה לומר שאף אם לפי ההלכה כופין על מידת סדום, במקרה כזה שלפנינו **שמנהג המדינה אינו כן** אי אפשר לכפות עליו וחייבים לנהוג לפי מנהג המדינה ומנהג השוכרים והמשכירים. (וגינתן לומר שהם תנאים שבממון כגון מתנה שומר חנם להיות כשואל. ואם לא הותנה בפירוש בעסק זה אלו דברים שבלבו ובלב כל אדם.)